

Programma van de werkgroep Alcohol en Jongeren

'Jongeren & Alcohol mixen niet'

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Jeugd en Gezin

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Ministerie van Justitie

 Trimbos
instituut

Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

STIVA

Horeca
NEDERLAND

CBL
centraal bureau
levensmiddelenhandel

NOC*NSF

Jongeren & Alcohol mixen niet

ACTIVITEITEN WERKGROEP ALCOHOL EN JONGEREN

2008 - 2009

Paragraaf 1. Inleiding

De Nederlandse jongeren drinken veel, vaak en op jonge leeftijd. Dit blijkt uit recente onderzoeken naar het drinkgedrag onder jongeren. Om het alcoholgebruik onder de jongeren tegen te gaan is een brede aanpak nodig. Een van de onderdelen daarvan is om via allerlei kanalen de norm in ieder geval niet drinken voor je 16e uit te dragen, met als doel dat genoemde norm maatschappelijk aanvaard en beleefd wordt.

De gedachte daarachter is dat langs deze weg het moment waarop jongeren beginnen met drinken kan worden uitgesteld. Daarmee kan de trend dat jongeren op steeds vroegere leeftijd beginnen met drinken worden gekeerd. Bovendien laat onderzoek zien dat bij jongeren die later beginnen met drinken, de kans kleiner is dat zij zich later schuldig maken aan alcoholmisbruik en hierdoor anderen of zichzelf in de problemen brengen.

De in dit programma beschreven activiteiten zijn afkomstig van een werkgroep die is ingesteld door het Regulier Overleg Alcoholbeleid. De werkgroep is breed samengesteld: ze bestaat uit de ministeries van Justitie en VWS, het Trimbos-instituut, NOC*NSF, het CBL, de Alcoholbranche vertegenwoordigt door de Stiva en Koninklijk Horeca Nederland. De gedachte hierachter is dat de problematiek zo groot en complex is, dat slechts met de inzet van alle partijen (zowel publiek als privaat), ieder vanuit de eigen rol en positie er een kans op een succesvol resultaat bestaat.

De gegevens waarop de werkgroep zich baseert wat betreft het alcoholgebruik onder jongeren zijn afkomstig uit twee onderzoeken, te weten het Peilstationsonderzoek en de Health Behaviour in School-aged children (HBSC) studie. Het betreft de gegevens verzameld onder scholieren die voor beide onderzoeken eens in de 4 jaar vrijkomen (met een cyclus van 2 jaar na elkaar). Daarmee worden de trends om de twee jaar inzichtelijk gemaakt.

Het stuk dat nu voor u ligt is het tweede werkplan van de werkgroep. Het is een vervolg op het werkplan uit 2006. De werkgroep stelt zich ten doel om het gebruik van jongeren onder de 16 jaar te laten afnemen. Dit betreft zowel het aantal jongeren zelf, als het aantal binge drinkende jongeren van de populatie die al drinkt. De werkgroep heeft de cijfers over het drinkgedrag van deze jongeren als uitgangspunt genomen. Per twee jaar stelt zij zichzelf tot doel een daling te bewerkstelligen. De cijfers uit 2007 geven een optimistisch beeld te zien wat betreft het behalen van de streefcijfers van de daling van het aantal jongeren dat drinkt. In paragraaf 4 wordt de huidige stand van zaken in het licht van die streefcijfers nader beschreven.

Paragraaf 2. De Problematiek

Ter onderbouwing van de noodzaak van de inspanningen van de leden van de werkgroep treft u hieronder een overzicht aan van feiten over het drinkgedrag van jongeren in Nederland:

- In verhouding tot andere westerse landen drinkt de Nederlandse jeugd veel, vaak en op vroege leeftijd
- Vergeleken met 15 jaar geleden drinken meer kinderen rond hun twaalfde jaar hun eerste glas bier, wijn of iets anders alcoholisch
- De laatste jaren blijken de meisjes een inhaalslag te hebben gepleegd

- Als jongeren (12 t/m 15 jaar) drinken is er veelal sprake van binge drinken, te weten 71% van de jongeren die de laatste maand hebben gedronken (maand prevalentie is 41%)
- Beschikbaarheid van alcohol thuis is van invloed op de kans dat jongeren wel of niet drinken. Naarmate er meer alcohol beschikbaar is, is de kans groter dat een jongere ooit of het afgelopen jaar gedronken heeft
- Het aantal scholieren dat thuis mag drinken neemt toe met de leeftijd. Onder de 12-jarigen mag bijna de helft (46%) thuis alcohol drinken, op 16-jarige leeftijd is die 85%
- Jongeren drinken minder naarmate ouders meer regels stellen
- Het verband tussen ouderlijke regels en het alcoholgebruik van jongeren wordt beïnvloed door het alcoholgebruik van de ouders: de schadelijke invloed van het ouderlijke drinkgedrag is groter wanneer ouders daarnaast weinig regels stellen. Naarmate ouders echter meer drinken zijn zij juist minder geneigd regels te stellen
- Naarmate de kwaliteit van de communicatie tussen ouders en kinderen toeneemt, neemt de kans dat een jongere veel alcohol per week drinkt af
- Er is steeds meer bekend over de schade die alcohol toebrengt aan de hersenen van de opgroeiende jongeren
- Hoe jonger men begint met alcohol drinken hoe groter de kans is dat men later een verslaving zal ontwikkelen¹
- Op jonge leeftijd zijn directe effecten waarneembaar van alcohol op risicovol seksueel gedrag, agressie en ongevallen (zowel in het verkeer als daarbuiten)²
- Het behoren tot hoogrisicogroepen (zoals o.a. disfunctionerende gezinssituatie of genetische factoren) kunnen het negatieve effect van alcohol zeker versterken

Dit overzicht bevestigt nogmaals de urgentie van de problematiek en geeft de leden van de werkgroep de onderbouwing om hun inspanningen te vergroten. Hierbij is het noodzakelijk dat de activiteiten van de betrokken partijen goed op elkaar dienen te worden afgestemd om zo maximaal rendement te kunnen krijgen om de problematiek van het drinken onder de 16 jaar succesvol aan te pakken

Paragraaf 3. Uitgangspunten plan van aanpak

Doel

De deelnemende partijen willen bereiken dat het in de Nederlandse samenleving weer normaal gevonden wordt dat er onder de 16 jaar geen alcohol wordt gedronken. Het vestigen van deze norm is geen eenvoudige opgave en zal van alle betrokken partijen een langjarige, consistente inspanning vragen.

Uit de prestatie-indicatoren blijkt wel dat we er in de afgelopen jaren in geslaagd zijn de trend wat betreft de toename van nieuwe drinkers tussen de 12 en 14 jaar te doen keren.

Doelgroepen

De einddoelgroep bestaat uit jongeren in de leeftijd van 10 t/m 15 jaar, met als gewenst neveneffect dat ook jongeren van 16 jaar en ouder zich bewuster worden van hun drinkgedrag.

De jongeren kunnen worden bereikt via diverse intermediaire doelgroepen. De invloed van ouders is daarbij cruciaal. Ouders, opvoeders, jeugdhulpverleners en alle professionals die beroepsmatig direct contact hebben met jongeren, hebben een verantwoordelijkheid ten aanzien van het voorkomen van het drinken van alcohol op jonge leeftijd. De houding van deze intermediairs en de regels die zij hanteren zijn van directe invloed op het alcoholgebruik op

---

¹ Ibidem

² Ibidem

jonge leeftijd en op de beschikbaarheid van alcohol voor jongeren. De volgende intermediaire doelgroepen kunnen worden onderscheiden:

- Ouders en verzorgers
- Directies, personeel en ouderraden op scholen voor basis- en voortgezet onderwijs
- Eigenaren en personeel van horeca - en uitgaansgelegenheden
- Besturen, personeel en vrijwilligers in het sport- en verenigingsleven
- Personeel in het jongerenwerk en jeugdhulpverlening
- Verkopers en overige verstrekkers van alcohol
- Peers

De bekendmaking en verspreiding van de norm 'geen alcohol onder de 16' bij bovengenoemde doelgroepen zal dienen plaats te vinden via diverse kanalen. Bij de daadwerkelijke implementatie van de norm in het handelen van ouders en professionals spelen een belangrijke rol:

- Functionarissen van regionale instellingen voor gezondheidsbevordering (GGD'en en instellingen voor verslavingszorg) die ondersteuning kunnen bieden aan ouders en professionals bij het implementeren van de nieuwe alcoholnorm
- Gemeentelijke bestuurders en beleidsmakers die de randvoorwaarden kunnen creëren voor een integrale lokale aanpak van het alcoholbeleid ten aanzien van jongeren

Paragraaf 4.1 Prestatie-indicatoren

1. Prestatie-indicatoren alcoholgebruik jongeren

De leden van de werkgroep willen een bijdrage leveren aan het beperken van schadelijk alcoholgebruik onder jongeren op lange termijn. Om dit te meten zijn navolgende prestatie-indicatoren vastgesteld. In een zesjarige periode, wordt een geleidelijke daling nagestreefd van de lifetime prevalentie, de maandprevalentie en het binge drinken (afgelopen maand vijf glazen of meer bij 1 gelegenheid) bij 12 t/m 15 jarigen.

Op basis van de twee landelijke surveys, het Peilstationonderzoek (2007 en 2011) en de Health Behaviour in School-aged children (HBSC) studie (2005 en 2009) wordt tweejaarlijks vastgesteld of deze prestatie-indicatoren behaald zijn.

	Streefcijfers (nb: in 2005 geen opgenomen)	Gerealiseerd: toets = HBSC (2005 & 2009) en Peilstation (2007 & 2011)
2005		
Lifetime prevalentie		76%
Maandprevalentie		46%
Bingedrinken		37% (80% van 46%)
2007		
Lifetime prevalentie	75%	74%
Maandprevalentie	46%	41%
Bingedrinken	30% (65% van 46%)	29% (71% van 41%)
2009		
Lifetime prevalentie	68%	
Maandprevalentie	39%	

Bingedrinken	25% (62% van 40%)	
2011		
Lifetime prevalentie	61%	
Maandprevalentie	32%	
Bingedrinken	20% (60% van 33%)	

2. Prestatie-indicatoren ouders

Een groeiend aantal ouders en opvoeders hanteert de norm 'geen alcohol onder de zestien' in de opvoeding. De nulmeting is tot stand gekomen op basis van de resultaten over de tolerantie van ouders ten aanzien van alcohol drinken van jongeren op zowel het niveau van het basisonderwijs en voortgezet onderwijs (HBSC 2005).

	Basisonderwijs (in %)	Voortgezet onderwijs (in %)
mag 1 glas drinken	3,0	25,3
mag meerdere glazen thuis	0,8	11,5
mag op feestje drinken	2,0	26,2
mag alleen in het weekend	2,5	24,0

De streefcijfers worden binnen de werkgroep vastgesteld nadat de resultaten van het Peilstationsonderzoek 2007 (inclusief ouders) bekend zijn.

3. Prestatie-indicatoren school, uitgaan, sport en vrije tijd per categorie zowel inspanning als outcome

Een groeiend aantal professionals in de settings waar jongeren zich bewegen (school, sport/vereniging, horeca/uitgaansleven, supermarkt/verkooppunten) hanteert in de dagelijkse praktijk de norm 'geen alcohol onder de zestien'. Na vaststelling van de indicatoren waar aan de hand daarvan deze doelstelling voor de diverse settings kan worden afgemeten zullen de streefcijfers binnen de werkgroep worden vastgesteld.

Paragraaf 4.2. De meetinstrumenten

Er bestaan drie landelijke prevalentiestudies, te weten: het Peilstationsonderzoek van het Trimbos-instituut, het ESPAD onderzoek en het Health Behavior Schoolaged Children (HBSC). Hieronder wordt een toelichting gegeven op de drie studies en een analyse gemaakt in hoeverre zij volstaan om de prestatie-indicatoren te kunnen meten.

Het Peilstationsonderzoek van het Trimbos-instituut levert (internationaal vergelijkbare) gegevens over het roken, alcohol- en drugsgebruik onder scholieren van 10-18 jaar. Hierbij wordt de omvang van het gebruik, trends, identificatie van risicogroepen en vergelijking van de resultaten met andere Europese landen in kaart gebracht. Het onderzoek wordt sinds 1984 om de vier jaar uitgevoerd. De laatste meting heeft eind 2007 plaatsgevonden en hier is over gerapporteerd in 2008. De dataverzameling vindt plaats met behulp van een schriftelijke vragenlijst die wordt afgenomen in de klas. In totaal worden ruim 10.000 scholieren ondervraagd. Het onderzoek is landelijk dekkend. Voor het selecteren van scholen en klassen wordt een random steekproefprocedure gehanteerd. Er zijn 247 scholen betrokken (192 scholen voor voortgezet onderwijs en 55 basisscholen). Naast het landelijke onderzoek wordt deelgenomen aan de European School Survey Project on Alcohol and other Drugs (ESPAD). Het ESPAD onderzoek betreft alleen de leeftijdsgroep 15/16 jaar.

Het HBSC -onderzoek (health behavior schoolaged children) van het Trimbosinstituut onderzoekt de gezondheid en het gezondheidsgedrag bij scholieren in de leeftijd van 11-16 jaar. Het HBSC -onderzoek is internationaal vergelijkbaar en bevat identieke vragen over roken, alcohol en drugs als in het Peilstationonderzoek. Beoogd wordt dat het HBSC-onderzoek evenals het Peilstationonderzoek om de vier jaar wordt uitgevoerd. Het HBSC wordt alternerend met het Peilstationonderzoek uitgevoerd waardoor er elke twee jaar over representatieve landelijke gegevens over het alcoholgebruik onder jongeren beschikbaar zijn. De laatste meting heeft eind 2005 plaatsgevonden, medio 2006 verscheen het rapport van HBSC Nederland.

A. Meting prestatie-indicatoren jongeren

De landelijke surveys vormen een goede basis om vast te stellen of het alcoholbeleid het beoogde effect sorteert op het alcoholgebruik door jongeren. Op basis van de landelijke surveys kan vastgesteld worden of de prestatie-indicatoren op het niveau van de jongeren behaald worden (uitkomstmaten: prevalentie tot en met 15 jaar en bingedrinken in die groep). Tevens wordt bekeken of een en ander ook consequenties heeft voor het drinkgedrag boven de 15 jaar.

B. Ouders: uitbreiding landelijke surveys met oudercomponent

De houding van ouders en opvoeders en de regels die zij hanteren zijn van directe invloed op het drinken van alcohol op jonge leeftijd. Daarom zijn ouders en opvoeders een belangrijke doelgroep als het gaat om het voorkomen van alcoholgebruik op jonge leeftijd. In het plan van aanpak zijn dan ook diverse interventies opgenomen die gericht zijn op ouders en opvoeders (schema plan van aanpak). Om vast te stellen of het alcoholbeleid effect sorteert is het dan ook van belang vast te stellen of er als gevolg van het alcoholbeleid veranderingen optreden in de houding en het opvoedgedrag van ouders met betrekking tot alcohol.

C. Verkoop en verstrekking: landelijke monitor naleving leeftijdsgrenzen

Prestatie-indicator:

Een groeiend aantal professionals in de settings waar jongeren zich bewegen (sport/vereniging, horeca/uitgaansleven, verkooppunten) hanteert de norm 'geen alcohol onder de 16'. Evenals bij de ouders en andere opvoeders het geval is zullen de streefcijfers worden bepaald na ommeekomst van de eerste resultaten bij de ouderenquêtes, aangezien hier dan een betere inschatting van gemaakt kan worden.

Bestaand onderzoek

Om inzicht te krijgen in de naleving van de leeftijdsgrenzen van 16 en 18 jaar uit de Drank- en Horecawet geven het ministerie van VWS en de Voedsel Waren Autoriteit (VWA) alternerend aan IntraVal opdracht hiernaar onderzoek te doen. Het betreft een monitor, waarbij periodiek metingen plaatsvinden onder jongeren en ondernemers. Tot dusverre hebben metingen plaatsgevonden in 1999, 2001, 2003 en 2005 en 2007. De onderzoeksvragen van de monitor luiden als volgt: In hoeverre kunnen jongeren beneden de 16 en 18 jaar zwak alcoholhoudende respectievelijk sterke drank verkrijgen in horecagelegenheden, slijterijen en supermarkten? Op welke wijze en in welke mate worden de leeftijdsgrenzen van 16 en 18 jaar nageleefd door horecagelegenheden, slijterijen en supermarkten? In hoeverre zijn er veranderingen opgetreden sinds 1999? Voor de monitor wordt een telefonische enquête afgenomen onder 3600 jongeren van 12 tot en met 17 jaar. Daarnaast worden 400 leidinggevenden geïnterviewd van cafés en discotheken, snackbars, sportkantines, instellingen voor sociaal-cultureel werk, slijterijen en supermarkten.

Meting prestatie-indicator (professionals)

Het onderzoek vindt tweemaal plaats en levert daarmee geschikte informatie om vast te stellen of de aanscherping van het alcoholbeleid jongeren effect sorteert op het hanteren van

de alcoholnorm door professionals in cafés, discotheken, sportkantines, instellingen voor sociaal-cultureel werk, slijterijen en supermarkten.

Paragraaf 5. Inhoud programma

Om bovengenoemd doel te bereiken en de boodschap breed bekend te maken in de samenleving hebben de deelnemende partijen een programma van activiteiten samengesteld. Dit programma bestaat deels uit al lopende projecten en deels uit nieuw op te starten projecten. Het belang van een breed programma is dat zowel ouders als jongeren als de overige intermediairs consequent worden doordrongen van de boodschap dat je zeker geen alcohol drinkt als je nog geen 16 bent.

De beschreven activiteiten moet en ervoor gaan zorgen dat de "geen alcohol onder 16" boodschap breed bekend en gedragen wordt, dit in combinatie met aanscherping van de handhaving van de leeftijdsgrenzen. Immers voorlichting moet hand in hand gaan met intensieve handhaving wil het in dit geval het gewenste effect sorteren.

De bij elk project betrokken partijen zijn verantwoordelijk voor de uitvoering daarvan. In de werkgroep en de stuurgroep alcohol en jongeren vindt de afstemming van het hele programma plaats.

a. Bijdrage vanuit de Alcoholbranche

De alcoholbranche geeft invulling aan de doelstelling om de reeds bestaande wettelijke norm van geen alcohol onder de 16 door te ontwikkelen tot een sociale norm, via het geven van voorlichting (via diverse projecten, websites en het uitdelen van diverse materialen), het geven van productinformatie, het uitdragen van de Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken en het interactief benaderen van ouders en jongeren.

Deze activiteiten worden deels uitgevoerd door STIVA, deels door de sectororganisaties Centraal Brouwerij Kantoor en Productschap Dranken – Commissie Gedistilleerd en deels door een aantal individuele producenten/importeurs.

b. Bijdrage vanuit Trimbos-instituut

Het Trimbos-instituut heeft de nieuwe alcoholboodschap in al haar activiteiten opgenomen. De implementatie van de nieuwe alcoholboodschap in het opvoedgedrag van ouders, jeugdhulpverleners en andere professionals die een verantwoordelijkheid dragen is krachtig ingezet.

De opvoedingsondersteuning bestaat uit een veelvoud van activiteiten die in samenhang worden ingezet en elkaar versterken. Dit zijn ondermeer de door de ministeries van VWS en J&G gefinancierde leefstijlcampagne Alcohol & Opvoeding, het schoolpreventie programma 'De Gezonde School en Genotmiddelen' en het op risicojongeren gerichte project 'Open & Alert'. Daarnaast voert het instituut in samenwerking met de Universiteit Utrecht diverse monitors uit en ondersteund zij de lokale autoriteiten op basis van de handleiding lokaal alcoholbeleid.

c. Bijdrage vanuit Koninklijke Horeca Nederland

De horeca is een van de kanalen via welke alcohol wordt versterkt. Schatting is dat tussen de 15 en de 20% van de alcohol die in Nederland wordt verkocht, wordt verkocht via de horeca. Hoe dat aandeel ligt bij jongeren is niet bekend.

De horeca heeft als het gaat om verantwoordelijkheden met betrekking tot alcohol een aantal wettelijke verplichtingen. Een van de taken die Koninklijke Horeca Nederland tot de hare rekent

is om leden (en ook niet-leden) zo goed mogelijk voor te lichten over wettelijke verplichtingen en hoe ondernemers zo goed mogelijk invulling daar aan kunnen geven. Dat gebeurt heel basaal door bijvoorbeeld leeftijdstickers te verstrekken aan ondernemers, maar bijvoorbeeld ook door via de website, elektronische nieuwsbrief en magazine met terugkerende regelmaat ondernemers te (blijven) informeren.

Niet alleen over hun wettelijke verplichtingen, maar ook hoe ondernemers bijvoorbeeld invulling kunnen geven aan het verantwoord alcohol schenken en hoe zij personeel daarin kunnen laten trainen. Koninklijke Horeca Nederland heeft bijvoorbeeld meegewerkt aan de ontwikkeling van de cursussen BarCode (hoe om te gaan met overmatig alcohol- en drugsgebruik) en BarVeilig (korte training hoe ondernemers om kunnen gaan met agressie in de horeca). Koninklijke Horeca Nederland ziet voor zichzelf een belangrijke rol in het informeren van leden en niet-leden over onder andere dit soort initiatieven en het stimuleren van ondernemers om daar aan deel te nemen.

Koninklijke Horeca Nederland staat een geïntegreerd horecabeleid voor waarbij alle stakeholders in de 'alcoholketen' worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid en worden gestimuleerd die verantwoordelijkheid ook te pakken. In dat kader wordt bijvoorbeeld ondersteuning geboden aan de lokale bestuurders/afdelingen van Koninklijke Horeca Nederland bij de input namens de horeca bij de ontwikkeling van lokaal alcoholbeleid.

Samengevat ziet Koninklijke Horeca Nederland voor zichzelf een belangrijke signalerende, stimulerende en voorlichtende rol weggelegd op het thema alcohol, in het bijzonder het thema 'alcohol en jongeren'.

In 2009 is binnen de vereniging Koninklijke Horeca Nederland de werkgroep Alcohol opgericht. Speerpunt voor 2009 en 2010 van deze werkgroep is het thema 'Horeca en de verantwoordelijkheid met betrekking tot alcohol'.

Allereerste uitdaging van deze werkgroep is om draagvlak te verkrijgen, in eerste instantie onder de leden van Koninklijke Horeca Nederland (20.000 horecaondernemers), voor een door de hele branche gedragen aanpak van het thema alcohol (en jongeren). Bijvoorbeeld uitmondend in breedgedragen acties/campagnes, gericht op gasten en ondernemers die moet leiden tot meer bewustwording van ieders verantwoordelijkheid op het thema alcohol (en jongeren).

d. Bijdrage vanuit het Ministerie van VWS en J&G

De belangrijkste doelgroep van het alcoholbeleid van de Ministeries van VWS en Jeugd en Gezin zijn jongeren. De Ministeries willen voorkomen dat jongeren voor hun 16e jaar beginnen met drinken. Om dit te bereiken wordt ingezet op voorlichting over de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik aan ouders, jongeren en op scholen.

Daarnaast zijn in de Drank- en Horecawet een aantal waarborgen vastgelegd, om jongeren te beschermen en om hen minder makkelijk met alcohol in aanraking te laten komen. Zo kent de Drank- en Horecawet een vergunningplicht voor het schenken van alcohol (horeca) en de verkoop van sterke drank (slijterijen). Bovendien zijn er wettelijk vastgelegde leeftijdsgrenzen voor het verstrekken van alcohol en hebben alle alcoholverstrekkers de verplichting om de leeftijd van jongeren vooraf te controleren, zodat er geen alcohol onder de 16 jaar wordt verkocht. De naleving van de leeftijdsgrenzen wordt gehandhaafd door de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA).

Onlangs hebben de Ministers van VWS, J&G en BZK een voorstel tot wijziging van de Drank- en Horecawet aan de Tweede Kamer gezonden. Hierin worden nog een aantal aanvullende

maatregelen voorgesteld om het alcoholgebruik onder jongeren nog adequater aan te kunnen pakken. De belangrijkste zijn:

- Het strafbaar stellen van jongeren onder de 16 die op straat alcoholhoudende drank bij zich hebben.
- Hardere aanpak van winkeliers die alcohol verkopen aan jongeren onder de 16.
- Het overdragen van het toezicht op oa. de leeftijdsgrenzen van de VWA naar gemeenten, zodat gemeenten de toezichtstaak kunnen inbedden in het lokale of regionale alcoholbeleid.
- Meer bevoegdheden voor gemeenten om lokaal alcoholbeleid te ontwikkelen, bijvoorbeeld rond happy hours, prijsacties bij supermarkten en "Vroeg -op-stap".

Andere wettelijke maatregelen zijn het verbod op alcoholreclame op TV en radio tussen 06.00 uur 's ochtends en 21.00 uur 's avonds.

e. Bijdrage vanuit het Ministerie van Justitie

Het Ministerie van Justitie heeft een aantal experimenten laten uitvoeren ter beteugeling van geweldsdelicten onder invloed van alcohol. Deze acties staan vermeld in het Actieplan tegen Geweld, dat eind 2005 aan de Tweede kamer is aangeboden. Onder meer worden activiteiten voorbereid met het verbeteren van delictregistratie, het uitbreiden van de strafrechtelijke reacties en opzetten van preventieve maatregelen.

1. Registratie van alcoholgerelateerd geweld

Er zijn drie experimenten uitgevoerd in 2007 waarbij de politie registreerde op alcohol- en drugsgebruik bij het plegen van geweldsdelicten. Oogmerk van de registratie is om de dader respectievelijk een lik-op-stuk beleid of alcoholgerelateerde leerstraf of bijzondere voorwaarde op te leggen. De resultaten van de pilots hebben geleid tot het kabinetsvoornemen de registratie van alcoholgebruik door de politie landelijk in te voeren. Daartoe worden momenteel de technische, financiële en personele effecten voor de politie in kaart gebracht

2. Alcoholgerelateerde Halt-afdoening

In samenwerking met Halt Nederland en het Trimbos Instituut is een modelaanpak Halt-afdoening Alcohol ontwikkeld: jongeren die een alcoholgerelateerd Halt-waardig feit hebben gepleegd, worden via Halt doorverwezen naar de verslavingszorg voor de uitvoering van een leeropdracht. De Halt-bureaus krijgen (via het Trimbos) ondersteuning bij de implementatie van deze afdoening, voor de politie is een traject ontwikkeld om de doorverwijzing te optimaliseren. De gehele Halt-afdoening Alcohol wordt onder auspiciën van het WODC geëvalueerd (proces- en effectevaluatie).

3. Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan

Het ministerie van Justitie financiert de regionale ondersteuning door Koninklijk Horeca Nederland en draagt zorg voor de evaluatie van de kwaliteitsmeter, die dit jaar van start gaat.

4. Indien de registratie van alcoholgerelateerd geweld landelijk geïmplementeerd wordt, biedt deze op termijn de mogelijkheid om te monitoren of er meer c.q. minder alcoholgerelateerd geweld door jongeren gepleegd wordt en indirect of er meer dan wel minder gedronken wordt (ervan uitgaand dat een min of meer gelijk percentage onder invloed geweld pleegt).

f. Verdere bijdrage van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

1. Aanpak hokken en keten

Aanpak hokken en keten door het ontwikkelen van een handleiding voor gemeenten voor het ontwikkelen van beleid over hokken en keten. Daarnaast wordt er door het Trimbos Instituut een handreiking ontwikkeld gericht op ouders voor verantwoord alcoholgebruik en een gedragscode voor keetbezoekers.

2. Quickscan uitgaansgeweld

Het CCV heeft in opdracht van het ministerie van BZK een quickscan uitgevoerd onder politie en gemeenten over uitgaansgeweld. Het doel van de quick-scan uitgaansgeweld is inzicht krijgen in het lokale beeld van de aard en omvang van uitgaansgeweld, lokaal beleid en aanpak uitgaansgeweld, en mogelijke behoeften. Op basis van deze informatie wordt een actieplan opgesteld.

3. Best practice aanpak uitgaansgeweld

Op initiatief van BZK is er een best practice voor de aanpak van uitgaansgeweld opgesteld, Bar Veilig, waarin onder meer aandacht is voor situationele factoren, training van personeel, wetgeving rond schenken van alcohol. Na de pilotfase in 2008, wordt Bar Veilig in 2009 en 2010 landelijk uitgerold door het Trimbos Instituut en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.

4. Verkenning blaastesten

De minister van BZK heeft samen met de minister van Justitie een verkenning naar de Tweede Kamer gestuurd over de inzet van blaastesten in de openbare ruimte. Het voornemen is de gemeenten de bevoegdheid te geven risicogebieden aan te wijzen waarbinnen, gedurende bepaalde tijden, het gebruik van alcohol boven een bepaald alcoholpromillage strafbaar is gesteld.

g. Bijdrage van het CBL

Verantwoorde verkoop van alcohol aan jongeren is en blijft een permanent aandachtspunt voor de supermarktbranche. De branche heeft hiertoe de volgende activiteiten opgezet:

Campagne "Nog geen 20"

Vanaf 2009 moet iedere jongere tot 20 jaar zijn of haar legitimatiebewijs laten zien bij de aankoop van alcohol en tabak in de supermarkt. Door het verhogen van de leeftijdsgrens voor legitimatie naar 20 jaar kan beter worden gegarandeerd dat alle jongeren onder de 16 jaar daadwerkelijk om legitimatie wordt gevraagd en dat zij er niet meer in slagen alcohol of tabak te kopen. De maatregel wordt ondersteund door winkelmaterialen met het "Nog geen 20"-beeldmerk, bijv. 95.000 kassastickers en 2,5 miljoen brochures, een TV-commercial en een website.

Training "Soms moet je nee verkopen"

Iedere caissière wordt getraind voordat zij achter de kassa gaat zitten. De branche heeft samen met de VWA hiervoor de training "Soms moet je nee verkopen" ontwikkeld. De training is erop gericht dat bij de minste of geringste twijfel over de leeftijd van een jonge koper naar een leeftijdsbewijs wordt gevraagd. In de training komen verkoopsituaties naar voren waar kassamedewerkers mee te maken kunnen krijgen. Bijvoorbeeld welke leeftijdsbewijzen zijn geldig en wanneer roep je de leidinggevende erbij. De training wordt afgesloten met een certificaat. Dagelijks worden er tientallen certificaten afgegeven.

Winkelmateriaal

In het kader van de nieuwe maatregel in de supermarkt zijn alle winkels voorzien van nieuwe leeftijdsstickers met het "Nog geen 20" -beeldmerk. Daarnaast hebben de organisaties duurzame kassabalkjes en schapkaartjes ontwikkeld, waarmee de boodschap permanent onder de aandacht van de consument wordt gebracht.

Handhaving toezicht

Bedrijven monitoren zelf de naleving van de vergewisplicht, bijvoorbeeld door het inzetten van mysteryshoppers. Samen met de VWA kan hier een verdiepingsslag in doorgevoerd worden door een systeem op te zetten waarin de maatregelen opgenomen zijn die de supermarkt neemt om alcoholverkoop goed te laten verlopen en aan te geven hoe deze maatregelen in de organisatie geborgd zijn, hoe ze gemonitord, geëvalueerd en eventueel aangepast worden. De bedrijfssystemen worden geaudit door de VWA. Toezicht op toezicht. Eerst zal er met één keten een pilot worden uitgevoerd.

CBL-ledenvergaderingen

In de ledenvergaderingen van het CBL wordt regelmatig aandacht besteed aan de noodzaak van een strikte handhaving van de leeftijdsgrens van 16 jaar. Ervaringen worden tussen de leden uitgewisseld op het gebied van handhaving en trainingen van het personeel. De afspraak is om de kennisuitwisseling verder te intensiveren.

Informatie

Via de website www.noggeen20.nl en de consumentenbladen van de supermarktketens worden de klanten regelmatig geïnformeerd over de risico's van alcohol voor jongeren onder de 16 jaar. Uitgelegd wordt waarom aan jongeren geen alcohol wordt verkocht en wat het beleid in de winkels is ten aanzien van de identificatie.

Advertenties

Supermarkten verplichten zich om bij alcoholadvertenties het "Nog geen 20"-beeldmerk te plaatsen.

*h. Bijdrage van NOC*NSF*

NOC*NSF heeft in 2008 en 2009 samen met het Trimbos-instituut, de sportbonden en de VWA extra activiteiten ontplooid om een verantwoord schenkbeleid bij sportverenigingen verder te stimuleren. Speerpunt hierbij vormt een verbetering van de handhaving van de leeftijdsgrenzen in de sportsector.

De extra activiteiten waren gericht op degenen die alcohol schenkt in de vereniging "de barvrijwilliger" en degene die verantwoordelijk is voor een verantwoord schenkbeleid binnen de vereniging "het bestuur". Het gaat om de volgende activiteiten:

- Uitzetten toolkit "Drinken is geen sport" onder barvrijwilligers, bestuur en op onderdelen ook onder aanwezigen in sportkantines. Toolkit is gericht op het verbeteren van het handhaven van de leeftijdsgrenzen.
- Herziening instructie verantwoord alcohol schenken (de training). De training is in 2008 herzien en er is onder andere meer aandacht voor de handhaving van leeftijdsgrenzen.
- Ontwikkelen digitale instructie verantwoordt alkoholschenken (IVA) voor barvrijwilligers.

Meer informatie (doelstellingen, inhoud, stand van zaken etc.) over de bovenstaande activiteiten vindt u in de bijlage. Wij verwachten dat door de herziene IVA, de digitale IVA en de toolkit drinken is geen sport de cijfers na een jaar een verbetering zullen laten zien. Om deze reden hebben wij de VWA verzocht om de extra vervolgininspecties in het voorjaar van 2010 te

laten plaatsvinden. NOC*NSF en sportbonden hebben bij VWS eerder gemeld dat handhaving vanuit de overheid belangrijk is als sluitstuk op de bovenstaande maatregelen.

Paragraaf 6: Communicatie

Inhoud

Veel jongeren onder de 16 jaar drinken (behoorlijke hoeveelheden) alcohol. Het niet drinken van alcohol onder de 16 jaar moet als maatschappelijke norm worden neergezet en geaccepteerd. In het werkplan van de werkgroep alcohol & jongeren staan de acties van de deelnemende partijen vermeld. Om hiermee de gewenste maatschappelijke impact te bereiken is het afstemmen en coördineren van de projecten en/of initiatieven van groot belang. Daartoe is er het noodzakelijk dat een gemeenschappelijke activiteitenlijst wordt opgesteld. Daarnaast hebben een aantal partijen binnen de werkgroep alcohol & jongeren de ambitie om één logo te ontwikkelen.

Doel

De deelnemende partijen willen bereiken dat het in de Nederlandse samenleving weer normaal gevonden wordt dat er onder de 16 jaar geen alcohol wordt gedronken.

Rationale

Idee is om de maatschappij gedurende de gehele looptijd van het werkplan van de werkgroep alcohol & jongeren kennis te laten nemen van de kernboodschap. Dit betekent dat de verschillende interventie (acties/projecten/massamediale uitingen etc.) vooraf aan elkaar bekend moeten worden gemaakt inclusief de wijze waarop deze uitingen gecommuniceerd worden. Tevens kan er onderling een verbinding worden aangebracht, middels een logo, indien dit de doelstelling en inhoudelijke boodschap van de afzonderlijke actie zou kunnen versterken. Het is aan de afzonderlijke partij zelf om te bepalen of een dergelijke ondersteuning deze meerwaarde kan bieden.

Punt 1: Activiteitenkalender

Activiteiten	Tijdstip	Media	Uitvoerder
Presentatie oudermodule Peilstationsonderzoek	September 2008	Landelijk	Ti
Burst 2 Alcohol & Opvoeding	September 2008	Landelijk	Ti
Uitrol IVA	November 2008	Landelijk & Lokaal niveau	Ti, lokale partijen
Boete of Kanskaart	November 2008	Lokaal niveau	Ti, lokale partijen
Supermarkt actie, controle leeftijdsgrenzen	Maart 2009	Landelijk	CBL
'Grootste feest van Nederland', Afscheidfeestjes groep 8	Mei 2009	Landelijk & Lokaal	Ti & Lokale Partijen
'Op Vakantie' campagne	Juni 2009	Landelijk & Lokaal	Ti, lokale partijen

Postbus 51: Alcohol & Opvoeding	December 2009	Landelijk & Lokaal	Ti, lokale partijen

Punt 2: Ontwikkeling logo

De partijen van de werkgroep, te weten het ministerie voor Jeugd & Gezin/het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de STIVA zijn gezamenlijk het traject ingestapt om te komen tot een overkoepelend beeldmerk dat zal worden gebruikt op voorlichtingsmaterialen om de boodschap: 'Geen alcohol onder de 16 jaar', uit te dragen.

In de vorm van afspraken via een Memorandum of Understanding (MOU) kunnen na ontwikkeling van het logo andere partijen, zowel werkgroep leden als niet werkgroepleden, onder de in de MOU vastgestelde voorwaarden gebruik maken van het logo.

